

Фласхарова књига је у својој бити – да се послужимо Аристотеловим појмом – протрептичка, односно она која на читање буди и

подстиче. Што се читалац у њу више упушта, утолико дубље рони у њену очаравајућу материју.

Зоран Андрић

Dieter Bremer, Hellmut Flashar, Georg Rechenauer (ур.): *Grundriss der Geschichte der Philosophie – 1 Die Philosophie der Antike / 1–2 Frühgriechische Philosophie*

Basel: Schwabe Verlag, 2013
1088 стр.: илустр. ; 25 cm
ISBN: 978–3–7965–2598–8

Рана грчка философија

Синтеза акрибичне филолошке документарности
и дубоке аналитичке интерпретације

Серија референцијалних дела *Ueberweg – Grundriss der Geschichte der Philosophie* данас је у философији – не само на немачком говорном подручју, већ у глобалним размерама – подухват *par excellence*. Фридрих Ибервег (Friedrich Ueberweg) је име аутора који је између 1863. и 1866. припремио *Основе историје философије од Талеса до наших дана* у четири књиге. Реч је била о најамбициознијем и најопсежнијем пројекту философско-историјског истраживања. Ова серија је названа тако *in honorem* приређивачу Ибервегу, и данас је појам философског компендијума парадигматичне референцијалности. У овом, као и у досад објављеним делима о философији антике, а такође и о философији 17. и 18. столећа, изложени су на најкомпетентнији начин нај-

новији резултати у изучавању философских школа, праваца, струјања и контроверзи.

Grundriss der Geschichte der Philosophie је библиографско референцијално дело које је својим прилозима о биографијама филозофа, својим описима садржаја нормативних и ретких списа, као и својим историј-

ско-систематским излагањем философских доктрина и пријема на који су оне наилазиле, прерасло у референцијално дело без премца. Но, овакви херкуловски подухвати увек захтевају сувише времена. Мо-

гли бисмо у вези са концепцијом и перипетијама (велика флукуација у тиму сарадника) које прате ово дело од године 1968. са патосом рећи: *habent libelli sua fata!* Како објаснити да је рад на овом делу трајао равних 45 (*sic!*) година?

У првој фази је Жиго (Olof Gigon, 1912–1998), прихвативши налог издавача, припремио текст који се није сасвим могао интегрисати у Ибервегову концепцију. Након раскида уговора 1981, тог задатка се прихватио Мансфелд (Jaar Mansfeld) из Утрехта, који је тачно после десет година, 1991, дао оставку. Професор Бремер (Dieter Bremer) се тада прихватио да у оквиру истраживачког колоквијума (Forschungskolloquium) са тимом доктораната и хабилитаната на катедри за класичну филологију у Минхену настави рад на том пројекту. Ваљало је сада брижљиво и савесно савладати огромну интернационалну библиографију, упустити се у дубоке анализе (фрагментарних) текстова, као и у читав низ едиторских задатака који прате овакве грандиозне пројекте.

Ханс-Георг Гадамер (Hans-Georg Gadamer) је свој предговор „Филозофија и њена историја“ написао још 1996. То да се ово дело појављује тек данас, након 45 година, сведочи, мимо итеративних путева у пројектима ових димензија, још и о његовој комплексности, као и о референцијалној поузданости и прецизности за чије је остваре-

ње било неопходно да толико воде протекне Рајном и Мајном. Но, коначно дело краси, те се и ми радујемо што је пред нама парадигматично референцијално дело *sine qua non* о раној грчкој филозофији уопште може бити речи.

Почеци филозофије

Две свеске о раној грчкој филозофији, у такозваној серији *Grundriss der Geschichte der Philosophie*, у периоду прехришћанског времена, обухватају развој мишљења код Грка од прапочека до хеленизма. Има ли се у виду фрагментарност сачуваних дела, такве интерпретације су изискивале посебан приступ. Након предговора који је написао Ханс-Георг Гадамер, као и темељног увода у почетке филозофије и у методолошка питања њеног изучавања, представљен је однос грчке филозофије према Оријенту, *in extenso* је изложена просопографија и иконографија раног грчког мишљења, као и форме израза раних грчких филозофа – књига, говор/предавање, публика – као и различите доксографске традиције. Садржај овог монументалног тезауруса је груписан у четири тематска круга:

1. Прапочеци мишљења и модели космоса/света (Талес, Анаксимандар, Анаксимен);
2. Онтолошка одређења (Парменид, Зенон, Мелисос);
3. Јединство супротности (Хераклит, Кратил, хераклићани);

4. Јединство и мноштво (Емпедокле, Диоген из Аполоније, атомисти).

Приређивачи су на крају овог дела, погледом унапред, скицирали пут развоја од ране грчке филозофије ка софистици. Тим аутора је био састављен од експерата и специјалиста: Dieter Bremer, Walter Burkert, Roman Dilcher, Niels Christian Dührsen, Nadia Koch, Manfred Kraus, Andreas Patzer, Oliver Primavesi, Christof Rapp, Georg Rechenauer,

Thomas Schirren, Leonid Zhmud. Обе свеске, посвећене предсократовској филозофији, одликује јединствена синтеза акрибичне филолошке документарности и дубоке аналитичке интерпретације. Из овог тима тројица приређивача су херкуловским подвизима привели крају ово монументално дело, које ће још задуго остати највиша поуздана научна мера филигранске прецизности, референцијалности и квалитета.

Зоран Андрић

Heinz Schilling: *Martin Luther : Rebell in einer Zeit des Umbruchs*

München : Beck, 2012

714 стр. : илустр., карте; 22 cm

ISBN: 978-3-406-63741-4

Грандиозна монографија о Мартину Лутеру

Јубиларне 2017. г. заокружиће се пет стотина година од реформације, односно 31. октобра 1517. када је монах из реда августинаца Мартин Лутер у Витенбергу изложио својих 95 теза означивши почетак Реформације и тиме проузроковао радикални *theological turn* (теолошки обрт) који је трајно изменио конфесионалну топографију Европе.

Евангеличка црква Немачке је имајући у виду овај историјски јубилеј прогласила ову деценију Лутеровом декадом. Што се јубиларна година реформације при-

ближава, то је све обимнији број публикација о њеном протагонисти Мартину Лутеру.

Загонетност Лутеровог сложеног карактера је од давнина позната. Тако се астроном Јоханес Кеплер, након студија у Тибингену 1597. питао шта може поуздано да се каже у Лутеру? Он је непоновљив човек, који се и мимо свих препрека није одрекао истине. Са друге стране је тешко разумети његову олаку склоност ка хуљењу, општој грубости у опхођењу и страсној мржњи према Јеврејима у чему га је претекла његова жена Катарина Бо-